

PJESME ANE KATARINE ZRINSKI – POETIKA I KONTEKST*

Davor Dukić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ddukic@ffzg.hr

Jasmina Lukec

Leksikografski zavod Miroslav Krleža
jasmina.lukec@lzmk.hr

Sredinom 1980-ih otkrivena je pjesmarica za koju se pretpostavlja da je bila vlasništvo Ane Katarine Zrinski (o. 1625–1673) te da se u njoj nalaze pjesme koje je ona napisala. Pjesmarica je nedavno napokon objavljena (*Pjesmarica Ane Katarine Zrinske*, prir. J. Bratulić, Zagreb: Matica hrvatska, 2014), čime je omogućeno njezino svestrano istraživanje koje je i prije objavljivanja započeo Ivan Zvonar (2006). Naša se analiza nastavlja na njegova istraživanja. U radu se donosi kratak opis sadržaja i kompozicije *Pjesmarice*, zatim se utvrđuje kojim bi pjesmama autorica mogla biti Ana Katarina Zrinski, i to na temelju sadržajne analize, tj. pronalaženja motiva koji korespondiraju sa sudbinom pretpostavljene autorice, te se naposljetku ističu metričke, stilske i motivske sličnosti pretpostavljenih Katarininih pjesama s pjesničkim opusima njezina supruga Petra Zrinskog i brata Frana Krste Frankopana. Dolazi se do zaključka da se Katarini može pripisati 31

* Davor Dukić, jedan od suautora ovog priloga, objavio je u “Vijencu” (br. 548, 5. ožujka 2015) kraći, popularno pisani tekst “Stihovi iz krletke u pjesmarici Katarine Zrinske”. Neki uvidi, postavke i formulacije iz tog prikaza nužno se ponavljaju i u ovom tekstu.

pjesma te se dodatno potkrepljuje pretpostavka Ivana Zvonara o utjecaju njezina pjesništva na stvaralaštvo mlađeg brata.

Ključne riječi: Ana Katarina Zrinski, ozaljski jezično-književni krug, kajkavske pjesmarice, Fran Krsto Frankopan

Ana Katarina Zrinski (dalje uglavnom samo Katarina), rođena oko 1625. u Bosiljevu, kći oca Vuka II. Krištofa Frankopana Tržaćkog i majke Uršule Innhofer, starija sestra Frana Krsta Frankopana, supruga Petra Zrinskog, majka triju kćeri i jednog sina, od 1664. aktivna sudionica ugarsko-hrvatske protuhabsburške urote (Šišić 1908: 27–28), zasigurno je najkontroverznija žena hrvatske političke povijesti.¹ Odnedavno se taj primamljivi atribut, ne, doduše, u superlativnom obliku, smije vezati i uz njezin književni lik. Naime prije 1990-ih ona je u književnoj povijesti ostala zabilježena tek kao prevoditeljica još precizno neutvrđenog njemačkog molitvenika (ili kompilacije) što ga je pod naslovom *Putni tovaruš* objavila 1661. u Veneciji, zatim kao mecena iste godine u Beču objavljenog molitvenika Baltazara Milovca *Dvoji dušni kinč* te vlasnica njoj i posvećene zbirke pjesama-gatalica *Sibila*, za koju se pretpostavlja da ju je s mađarskog preveo njezin suprug Petar Zrinski.²

¹ Podužu raspravu o Katarini objavio je već u drugoj polovici XIX. st. I. Kukuljević Sakcinski pišući ponajviše o njezinu životu. Pri kraju rasprave spominje molitvenik *Putni tovaruš* i donosi njegovu uvodnu pjesmu *Vsakomu onomu, ki štal bude ove knjižice* te pjesmu upućenu protiv Katarine *Cantio de Zriny Petro* (Kukuljević Sakcinski 1868: 177–183). Također tom se pjesmom, među ostalima, bave i studije T. Matića “Urota P. Zrinskoga i F. K. Frankopana u prigodnim hrvatskim pjesmama njihova doba” (*Grada za povijest književnosti hrvatske*, 1962, 28, 229–261) i D. Zečević “Odjek pogibije Petra Zrinskoga i Frana Krste Frankopana u pučkim pjesmama njihova doba” (*Narodna umjetnost*, 1973, 1, 41–54).

² Hrvatski književni povjesničari nerijetko su nastojali vrijednosno homogenizirati priču o Katarini, što znači da su ponešto posebno naglašavali, ponešto prešućivali, uvijek, naravno, po mjerilima osobnih svjetonazorskih sklonosti. Primjerice B. Vodnik u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti*, doduše u poglavlju o F. K. Frankopanu, spominje Katarinin književni rad (*Putni tovaruš* i *Sibilu* za koju navodi da je ostala u rukopisu, da je bila u Katarininu vlasništvu i da ju je preveo s mađarskog Petar Zrinski, a posebno ističe sintagmu “vsake vrste i fele dobrim kršćenikom” iz naslovne posvete *Putnog tovaruša* kao izraz autoričine vjerske tolerancije, inače nesporne kad je u pitanju porodica njezina supruga Petra Zrinskog (1913: 285). Nadalje, S. Ježić u *Hrvatskoj književnosti od početka do danas: 1100–1941* spominje Katarininu mecenatstvo za Milovčev *Dvojušni kinč* (1661) te podatak da je prema njemačkom priredila *Putni tovaruš* (1944: 126). U Kombolovoj *Povijesti hrvatske književnosti do narodnog preporoda* samo se u sprovednoj rečenici spominje *Putni tovaruš* “što ga je Katarina Zrinska

Sredinom 1980-ih novinar Gerhard Ledić došao je u posjed rukopisne pjesmarice na čijim je koricama zapisano ime “Groff Frankopan Cattarina”, a ime, pretpostavlja se, iste osobe, sad u obliku “Katarina Zrinska” utkano je kao autorski potpis i u završetak jedne od pjesama (“Ovo za spominak ja hotih spisati / A za veću diku činit ću spivati, / *Katarina Zrinska* svitu napred dati / Da im Bog da lip glas u vik uživati.”, br. [22]). I već bi to bila književnopovijesna senzacija, a kamoli tek (pret)postavka da se u prvom dijelu pjesmarice nalazi veći broj Katarininih pjesama, napisanih mahom za auto-ričine agonije po slamanju urote. I premda je kulturna javnost s književnim otkrićem bila brzo upoznata i premda je skupina učenih Ledićevih prijatelja početkom 1990-ih namjeravala pokrenuti projekt izdavanja pjesmarice i popratnih tekstova, rukopis je izdan tek 2014. godine, i to u Matici hrvatskoj pod naslovom *Pjesmarica Ane Katarine Zrinske* (dalje samo *Pjesmarica*). Priređivač je izdanja i popratnih tekstova Josip Bratulić.

Ne može se reći da je u tih više od četvrt stoljeća vladao zavjet šutnje: na temelju parcijalnog uvida u *Pjesmaricu* objavljeno je nekoliko studija

priredila iz ‘nimškoga na hrvatski jezik’” (Kombol²1961: 275). Puno više prostora Katarina je dobila u knjizi *Hrvatska književnost od XVI do XVIII stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni* (1969) K. Georgijevića koji je ponajviše pisao o Katarininu životu te istaknuo da je u Ozlju 1660. prevela s njemačkog molitvenik i tiskala ga pod naslovom *Putni tovaruš* u Veneciji 1661 (Georgijević 1969: 113–114). Usto, Georgijević citira Katarininu rečenicu iz predgovora *Putnog tovaruša* koja upućuje na vjersku toleranciju, ali je posebno ne apostrofira, potom kratko opisuje molitvenik i ističe da je Katarina u “stihotvorenju bolja [...] od muža” (isto: 114). O tom je molitveniku u novije doba pisao A. Jembrih u tekstu “Molitvenici dviju Katarina Frankopan/Zrinski (1560. i 1661.) u suodnosu s molitvenikom *Pobožne molitve* (1678.)” (zbornik *Uloga i značenje glasovitih žena iz obitelji Zrinski i Frankopan*, 2014, 87–113).

Najviše pozornosti Katarini je posvetila O. Šojat u svom kritičkom izdanju izbora kajkavskih pisaca i djela (*Hrvatski kajkavski pisci*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 15/II), pišući o Katarininu životnom putu i sudbini njezine djece. Spominje ju kao mecenatkinju djela *Dvoji dušni kinč* B. Milovca te da je iste godine objavila svoj *Putni tovaruš*. Za knjigu gatalica *Sibila* navodi Katarinino vlasništvo, ali ne i autorstvo. Zanimljivo je da Šojat uopće ne citira ključne riječi iz predgovora *Putnog tovaruša* niti spominje Katarininu vjersku toleranciju. Potanko govori o dvjema “antiurotničkim” pjesmama uperenima protiv Katarine (starijoj *Cantio mixta* i mlađoj s početnim stihom “Gospoda prezmožna i ostali ljudi”), osobito o problemu autorstva mlade pjesme, za koju kao mogućeg autora navodi Baltazara (Boltižara) Pogleđića (1977: 1013).

Zaslugom priređivača Z. Bartolića *Putni tovaruš* i *Sibila* danas su dostupni u pretisku i transkripciji: *Putni je tovaruš* objavljen 2005. i ponovno 2006 (u sklopu Triptiha Zriniana), a *Sibila* 2007.

(Anđelko Mijatović,³ Rafo Bogišić,⁴ Dragutin Feletar,⁵ Zvonimir Bartolić⁶), popraćenih pokojom pjesmom za koju se pretpostavljalo da joj je autorica Katarina (ukupno šest)⁷, a tek je 2006. godine (i opet 2009) Ivan Zvonar objavio dosad najambiciozniju raspravu o Katarini kao pjesnikinji, i to na temelju poznavanja cjelokupna rukopisa *Pjesmarice*.⁸ Ipak, sve to nije bilo dovoljno da se informacije o novootkrivenim pjesmama probiju do novijih sinteza nacionalne književne povijesti poput Jelčićeve iz 1997.⁹ i Novakove

³ Mijatović se u monografiji *Zrinsko-frankopanska urota* (1992) posebice bavi problematikom urote, prikazujući sudbinu pripadnika obitelji Zrinski–Frankopan koji su bili direktno ili indirektno uključeni u zbivanja oko nje. U knjizi je objavio i dvije Katarinine pjesme: *Jur bih ravnice plačem napunila* (str. 77–78) (u *Pjesmarici* pjesma br. [5]), te pjesmu s prvim stihom “Černu farbu sam si izabrala” (u *Pjesmarici* pjesma br. [32]), koju je na 125. stranici svoje knjige objavio pod naslovom *Černo i belo v mojem srcu*.

⁴ Tekst “Katarina Frankopan-Zrinski” (*Forum*, 1998, 78, 719–740) Bogišić je objavio povodom 325. godišnjice Katarinine smrti, a u njemu spominje rukopis s Katarininim pjesmama, od kojih analizira njih pet, od toga četiri objavljene već ranije (*Popivka od razboja Čingičevoga*, u *Pjesmarici* br. [22]; *Ki to glas za boga: ki se [v] svitu čuje*, u *Pjesmarici* br. [21]; *Jur bih ravnice plačem napunila*, u *Pjesmarici* br. [5]; *Černu farbu sam si izabrala*, u *Pjesmarici* br. [32]), pretpostavljajući da su nastale u proljeće 1670. u Čakovcu kad je Katarina ostala sama (Bogišić 1998: 727). Peta pjesma koju donosi jest osmeračka *Ah! povi mi, mati Eva* (u *Pjesmarici* br. [23]).

⁵ Studiju “Banica Katarina i sjevernohrvatski krug Zrinskih” (*Podravina*, 2003, 4, 101–120) Feletar je objavio povodom 330. obljetnice Katarinine smrti, a o Katarini je pisao i u tekstu “Katarina Zrinski na zalazu sjevernohrvatskog kruga Zrinskih i Frankopana” (zbornik *Uloga i značenje glasovitih žena iz obitelji Zrinski i Frankopan*, 2014, 75–86).

⁶ U monografiji posvećenoj Katarini (*Majka Katarina*, ²2006) napisao je kraće poglavlje o *Pjesmarici* (“Libar od spominka, nove stranice za poznavanje književnog djela Ane Katarine Frankopan-Zrinski”, 348–376).

⁷ Dvije pjesme objavljene su u monografiji A. Mijatovića *Zrinsko-frankopanska urota* (1992; v. bilješku br. 3), u sklopu studije o ozaljskom jezično-književnom krugu u katalogu izložbe o kajkavskom jeziku i književnosti *Kajkaviana Croatica* (1996, 380–382) objavljena je *Popivka od razboja Čingičevoga* (u katalog je prenesena iz knjige G. Ledića *Gloria et Martyrium hrvatskog vojnika/Slava i mučeništvo militis Croatici*, 1993, 122–123), a faksimilirana je pjesma *Černu farbu sam si izabrala*. *Popivku* je također objavio I. Zvonar u književnom zborniku *Reči rieč* (1997, 109–112). Jednu pjesmu (*Ki to glas za Boga: ki se [v] svitu čuje*) Zvonar je objavio u *Varaždinskom književnom zborniku* (1996, 255–256) i jednu (*Expressio amoris Magdalenae erga Jesum.*; u *Pjesmarici* br. [1]) Z. Bartolić u *Hrvatskom kajkavskom kalendaru 2003.* (2003, 75–77).

⁸ Rasprava “Ljudski i književni lik Ane Katarine Frankopan-Zrinski” prvi je put publicirana u zborniku radova s okruglih stolova (znanstvenih kolokvija i skupova) *Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju*. (2006: 264–302). Poslije je objavljena i u Zvonarovoj monografiji *Na kajkavskim korijenima. Rasprave i studije* (2009: 158–213).

⁹ Jelčić u *Povijesti hrvatske književnosti* piše “[...] da je i njegova [Petrova, op. a.] supruga Ana Katarina rođ. Frankopan (1625?–1673) pokazala književni dar: njena molitvena knjižica *Putni tovaruš* odlikuje se lirizmom i skladnim stilom.” (1997: 68).

iz 1999.¹⁰ (U *Leksikonu hrvatskih pisaca* iz 2000. pjesme se spominju jer je autor članka bio J. Bratulić, kao i u *Hrvatskoj književnoj enciklopediji* u članku Z. Bartolića).

Pjesmarica otvara niz međusobno povezanih književnopovijesnih problema. Prvi se tiče Katarinina opusa: koje se pjesme i na temelju kojih argumenata smiju njoj pripisati? Drugi je vezan uz reviziju znanja o opusu Frana Krste Frankopana: u kakvom je odnosu poetika *Pjesmarice* prema poetici njegovih poznatih pjesama te sadrži li možda ona i neke njegove dosad nepoznate pjesme? Naposljetku, svaki novi argumentirani uvid proširuje znanja o književnopovijesnom kontekstu ozaljskoga jezično-književnog kruga koji je u dosadašnjoj literaturi uglavnom bio asociran konceptualnim metaforama otoka ili u najboljem slučaju mosta. Valja napomenuti da se u odgovorima na postavljena pitanja ne kreće od nule: i dosadašnji su se proučavatelji laćali detekcije Katarinina autorstva u *Pjesmarici*; od paušalne procjene o 40-ak njezinih pjesama (Feletar 2003: 103) do precizne atribucije I. Zvonara o 31 njezinoj novootkrivenoj pjesmi (2006: 277). Isti je književni povjesničar vrlo argumentirano, na temelju izražajnih, metričkih i leksičkih podudarnosti pretpostavio da se u *Pjesmarici* nalazi i pet pjesama Frana Krste Frankopana¹¹ te uputio na neke motivsko-frazeološke podudarnosti pjesama *Pjesmarice* s pjesmama rukopisnih ranonovovjekovnih kajkavskih zbirki. (Na problem odnosa pjesničkih opusa Katarine i Frana Krste vratit ćemo se dalje u tekstu.)

Evo nekoliko osnovnih podataka o *Pjesmarici*. U njoj se nalaze 84 pjesme, od čega 70 na hrvatskom jeziku (bliskom idiomu ozaljskoga kruga),¹² osam na latinskom,¹³ pet na njemačkom¹⁴ i jedna na slovenskom.¹⁵ Dvije su

¹⁰ Novak ne zna za njezine pjesme, piše samo o *Putnom tovarušu*, o jeziku i stilu njezine proze i jedine autorske pjesme (1999: 458–461).

¹¹ “Pažljivo pak čitanje zapisanih tekstova otkriva da se među Katarininim pjesmama nalazi i pet pjesama njezina brata Frana Krste Frankopana, koje se i tonom i sadržajem jasno izdvajaju iz ostalog dijela kanconijera” (Zvonar 1996: 277).

¹² O tome v. Pajur, Franjo: “Ozaljski jezično-književni krug ili Zrinsko-frankopanski književni krug” (“Kaj”, 2014, 3–4, 55–68).

¹³ To su pjesme br. [1] *Expressio amoris Magdalenae erga Jesum* (pjesma na hrvatskom, ali s latinskim naslovom), [2] *Somnia non omnia visa sunt erare*, [3] *Deploratio vanitatis mundi*, [79] *Invenies Multos Si Res Tibi floret amicos*, [80] *Hostis est quisquis mihi / non monstrat hostem*, [81] *Flos fueram fractus florem fortuna fefellit / florentem floreni florida flora flect.*, [82] *O! me mestum Belgradum, mestum fortalitium* i [84] *O, felices peccatores, Vita vobis oritur*.

¹⁴ Pjesme br. [68] *Cantio / Ein schoenes Liedt*, [69] *Ein schönes Lied*, [70] *Ein schenes Lidt*, [71] *Warum du dier o liebster Mein* i [72] *Ein trauriges Lÿedt*.

¹⁵ Pjesma br. [83] *Amo darujem Ježuša, tega krala nebeskoga*.

hrvatske pjesme varijante iste pjesme (br. [24] *Oh! neverna zemlja nejednaka reda* i br. [52] *Popevka žalostna*), a jedna je hrvatska pjesma (br. [59] *Oh misli moje ljubljene*) prijevod njemačke (br. [68] *Cantio / Ein schoenes Liedt*). Uz dvadesetak pjesama pojavljuju se imena autora/prevoditelja/zapisivača, obično poslije zadnjeg stiha. Dvanaest pjesama raznolike tematike i metara, od kojih su i dvije njemačke pjesme, nosi potpis grofa Franje (Ferenza) Delišimunovića (1666–1712),¹⁶ obično uz latinsku frazu “fecit manu propria”.¹⁷ On je, vjerojatno, i prevoditelj jedne njemačke pjesme iz zbirke, i to na poticaj svoje supruge Barbare Sidonije Peranske (oko 1656–1713),¹⁸ koja je do smrti bila i vlasnica *Pjesmarice*.¹⁹ Delišimunovićev otac Joannes (Ivan, Janko) Jelačić (oko 1635 – oko 1675) potpisuje tri pjesme o uzvraćenoj ljubavi,²⁰ a dvorski savjetnik Baltazar Patačić (1663–1719),²¹

¹⁶ Delišimunovići su plemićka obitelj koja se isprva zvala Radojčić, a novo prezime obitelj je dobila od nadimka Delišimun (delija Šimun) koji je imao sin Ivana Radojčića Šimun, kaštelan Klisa (1530–1537). Po R. Lopašiću obitelj je s Klisa preselila u Pokuplje, gdje je u vlasništvu imala posjed Radojčić-Kaštel kraj Duge Rese, po kojem su u XVII. st. nosili pridjevak *od Radojčića*. Franjo Delišimunović sin je kapetana Janka Jelačića i posinak Krste Delišimunovića (Radojčića). Imao je istaknutu vojnu karijeru, 1708. podijeljena mu je grofovska titula i novi (prošireni) grb. Umro je u Gori kraj Petrinje. O tome v. Radauš (1993: 270).

¹⁷ To su pjesme br. [44] *Odgovor Glasu u puščine kričećemu*, [53] *Popivka vu kojoj se stvoritelj z dušom razgovara*, [58] *Popivka iz koje se spoznaje, da lipota prez dobrote ne valja*, [59] *Oh misli moje ljubljene*, [60] *Popivka vu kotojoj divojčici ovčice pasti se je jur prinedijalo*, [61] *I. N. R. J. / Popivka suprot hman jezikom*, [71] *Warum du dier o liebster Mein*, [72] *Ein trauriges Ljēdt*, [73] *Cantio de mundi vanitate*, [74] *Ah! istina prava to je...*, [75] *Rajši b' da sam sužanj* i [76] *Protuletno drago vreme pak nam dohodi*.

¹⁸ Barbara je bila kći Janka Ivana Peranskog. S obzirom na to da s Franjom Delišimunovićem nije imala potomaka, nakon suprugove smrti 1712. naslijedila je njegova imanja, a u vlasništvu je imala i druge posjede (Brlog, Paraduš, Drežnik, Treščeno i dr.). Pisala je pjesme na njemačkom jeziku. Umrla je u Paradušu te je pokopana uz svog oca u samostanskoj crkvi u Sveticama (Radauš 1993: 270).

¹⁹ Na listu [111b] *Pjesmarice* na desnoj margini nalazi se bilješka: “Na tulike moje prošnje iz jedne / moje nimške popivkice ova je na / hervacko obernjena po mojem / gospodinu hervackoga nacijona / vridnim peršonam na čast. B. g. P.”. O tome v. Zrinski (2014: 199) i Bratulić (2014: 304).

²⁰ Pjesme br. [63] *Od potlam se poznah vu virnosti tvojoj*, [64] *Oh, Kupido zmožni, Bože od ljubavi* i [65] *Hoćete se čuditi / batrivosti mojoj*.

²¹ Sin je Nikole III. Patačića i barunice Marte Oršić, a preko majčine linije povezan je s ozaljskim krugom. God. 1696. u dvorcu Krkanec kraj Varaždina radi gajenja društvenosti (uz ispijanje vina) osnovao je Pintu, društvo koje je ime dobilo po mjeri za tekućinu – pinti. Pinta je okupljala istaknute osobe ponajprije iz sjeverozapadne Hrvatske, ali i iz Štajerske, Češke, Austrije, Ugarske, koje su prepričavale svoje vojne pothvate, izmjenjivale medicinske savjete i ras-

hrvatskoj književnoj povijesti već poznati prigodni pjesnik, ali sasvim drukčijih pjesama – svjetovnih sastavaka, pohvalnica i satiričkih pjesama (epigrama), autor je dviju pjesama pasionske tematike.²² Napoljetku, dvije su pjesme potpisane i zasad nerazriješenim inicijalima C.E.B.²³ i MM.²⁴ Gotovo sve te pjesme, mahom zapisane u drugom dijelu *Pjesmarice*, metrički i tematski znatno se razlikuju od većine hrvatskih pjesama iz prvog dijela koje se pripisuju Katarini.

Dakle u ukupnu dosad poznatu Katarininu opusu nalaze se dvije autorske pjesme koje se s velikom sigurnošću mogu njoj pripisati pa ih možemo nazvati “Katarininim pjesmama”. To su uvodna pjesma u molitveniku *Putni tovaruš* pod naslovom *Vsakomu onomu, kî štal bude ove knjižice*, poziv kršćanskom vjerniku na bezgrešan život, sastavljen od 48 osmeračkih stihova s rimom *abab* i tendencijom prema četverostišnim sintaktičkim cjelinama (dakle katrenima), te pjesma s naslovom *Popivka od razboja Čingičevoga*, 22. pjesma *Pjesmarice*, sastavljena od 31 dvanaesteračkog katrena s četverostrukom rimom *aaaa*, a u kojoj se opjevava bitka kod Jurjevih stijena (kod Otočca) 1663. godine, u kojoj je hrvatska vojska pod vodstvom Katarinina supruga Petra Zrinskoga i uz sudioništvo njezina brata Frana Krste Frankopana pobijedila vojsku hercegovačkog sandžak-bega Ali-paše Čengića. Te se dvije “Katarinine pjesme” tematski znatno razlikuju od skupine pjesama u *Pjesmarici* koje se njoj pripisuju, a koje možemo nazvati “katariniskim pjesmama” i među kojima nema pjesama političko-ratničke tematike kakva je *Popivka od razboja Čingičevoga*, a ni čisto religioznih pjesama kakva je ona iz *Putnog tovaruša*. Doduše, na metričkoj se razini mogu uočiti znatne podudarnosti.

U skupinu “katariniskih pjesama” ulazi 30 pjesama (pjesme br. [5–6], [8–18], [23–31], [34–37], [40], [43], [50], [56]), pri čemu se jedna javlja u dvjema varijantama (br. [24] i br. [52]). (Naša se procjena o potencijalno 31 pjesmi *Pjesmarice* koja se može pripisati Katarini slaže, dakle, s pro-

pravljale o aktualnoj političkoj situaciji. Djelovala je do Patačićeve smrti 1719. te je imala 175 članova koji su bili popisani u posebnom protokolu *Ordo Doctorum in celeberrima Facultate NeoMedicia promotorum quo fundata est in Vidovecz Die 18° Julija Anno 1696*. O tome v. Dugački (2004: 5–49).

²² Pjesme br. [77] *Pisanica ili muke Jezuševe promišljanje / [Del prvi]* i [78] *Pravično za grehe pokajanje / Del drugi*.

²³ Pjesma br. [42] *Od sada ću v žalosti dni, lita zveršiti*.

²⁴ Pjesma br. [55] *Nisam nigdar na sviti*.

cjenom I. Zvonara.) Svega četiri pjesme iz skupine “katarinskih” napisano je u osmercima,²⁵ ali čak tri od njih (pjesme br. [14], [23] i [36]) u onom istom obliku u kojem je i pjesma iz *Putnog tovaruša* (u katrenima s ukrštenom rimom). Još je dojmljivija metričko-strofička podudarnost *Popivke od razboja Čingičevoga* s “katarinskom skupinom”. Naime dominantan stih te skupine pjesama jest 12-erac, on se javlja u čak 24 pjesme, od kojih je 14 napisano u katrenima s četverostrukom rimom *aaaa*.²⁶

Pored upravo naznačene metričke ujednačenosti “katarinskih” pjesama tu skupinu karakterizira i iskazna ujednačenost: gotovo sve su pisane u 1. licu jednine, kao ispovjedne pjesme, sa ženskim, samosažalijevajućim subjektom. Taksativno ćemo navesti teme i motive koji se vezuju uz lik kazivačice a koji su ujedno sukladni historiografskoj predodžbi o Katarininoj sudbini:

- opća dominantna tema nesretna je sudbina kazivačice koja se, doduše, rijetko preciznije određuje;
- krivci za tu nesretnu sudbinu nisu pobliže određeni, uglavnom se apostrofiraju “nazlobnici”, primjerice:

Vsamogući Bože, hoti mi pomoći,
nazlobnike moje od mene odvriči., br. [10];

Oh stani, ne plači, tužno serce moje
jur si vnoge tuge vžilo i nevolje
jedan je Bog v nebu, ki ti će pomoći
nazlobnike tvoje od tebe odvriči., br. [12];

Nazlobnike tvoje vazdar si premogla
od nikogar toga nisi iskat dala
z razumnim davanjem vazdar odbavljala
otajne žalosti nisi pokazala.

²⁵ Pjesme br. [14] *Ja li jesam Adamova: najveća kći sagrišila*, [15] *Je li kadi što tverdije*, [23] *Ah! povi mi, mati Eva* i [36] *Suze moje ne polivam*.

²⁶ Pjesme br. [8] *Oh nesriču moju komu ću tužiti*, [11] *Vsamogući Bože komu su sva znana*, [13] *Kada bih prijela tvoje tužne verse*, [16] *Jur sam zdihtavanjem nebo napunila*, [17] *Ne morem jur dalje, k tebi ću vapiti*, [22] *Popivka od razboja Čingičevoga*, [25] *Jaj, čemu je radost neg mal čas terpeča*, [26] *Popivka novič ispravljena*, [28] *Oh! Tužno življenje, koje j' neg terplenje*, [29] *Vse što je na svitu z ufanjem se hrani*, [31] *Ah! Nesriču moju neču ni tužiti*, [35] *Jur mi se dogrušča, sita sam zadosti*, [37] *Oh nesrična ura ka me dostignula* i [56] *Cantio Adonidis*.

Ar v Boga se ufaj, ne straši se ništar
pomoči još vekše neg od njega čekaj
hoče te obranit, u tom dvojnbe nimaj,
nazlobnike tvoje če kaštigat, to znaj., br. [13];

Če bit Bogu na poštenje
prijatelom na veselje
nazlobnikom na žalenje
nam na dušno zveličanje. Amen., br. [15];

Neg mi naskorom daj s toga svita iti,
mojih *nazlobnikov* vsih se osloboditi., br. [50];

Na kratkom ti pišem ar nimam prilike
znaš na svitu mojem vnoge *nazlobnike*
zbog kojih podnašam žalosti velike,
ništar manje tvoja sam do smerti, na vike., br. [56];

zatim *čalarni* (varljivi) *svit*:

Zato na stran ostaj ti *svite čalarni*,
Od sada jur na te ne bu paska meni., br. [5];

Tuliko li štimaš, ti *čalarni svite*,
da ne vidim vnoge preprežene pute., br. [10];

Čalarnoga svita, jer sem tak sita,
Kot zvir u pečine ki se jadom pita.
[...]
Ter *svitu čalarnu* ništar ni povojlno
Što je god pravično, vse mu je odurno., br. [27];

zato se ga želim skoro mentovati,
čalarnoga svita dalje ne spoznati., br. [35];

himbenost i jalnost:

2.

Koga *svita* prugla sada sam dopala
I *jalnost* njegovu lastiju spoznala, br. [27];

2.

Zato li te dvorih, nezahvalni svitu,
Ka pokoja nimah zimi ni u letu
U svojoj mladosti
Trudeč se zbog tvoje
Himbene stalnosti., br. [34];

1.

Jur mi se dogrušča, sita sam zadosti,
svita čalamosti, *himbene jalnosti*,
znam da me i u grob hoće položiti,
i momu terplenju pravi svidok biti., br. [35];

Žijuč pri *narodu himbenom i jalnom*,
koji me odurija ter se špota s manom., br. [43];

– sadašnje se vrijeme prikazuje kao uzništvo, kao boravak u zatvorenom prostoru koji se metaforički prisposobljuje *pečini*:

Ni jedne žalosti, nit serca gorkosti
ni teško terpeti kad je neg ufati
kad sam odlučena pečinom služiti
jedinomu Bogu hoću se moliti., br. [9]

ili *krletci*:

U *kerletki*, ada, sada moram živit,
suznim prolivanjem serce moram hranit, br. 16;²⁷

– uz prošlost se vezuje bogatstvo i visok društveni status:

Dal si mi, ne tajim, ti milošću vnoгу
Razum, zdravje, mladost u *gospockom rodu*, br. [17];

²⁷ Metaforički prikaz života u krletci nalazimo i kod F. K. Frankopana u pjesmi br. [105] *Serce iz vuze Kupida uteklo* (“V *kerletki* ka biva ljublena ptičica, / kad vujde, popiva: tak moja dušica / prez jarma ljubavi, nimajuč zabavi, / sprovaja življenje”; Frankopan 1995: 182).

3.

*Gospockoga roda zna svit da sam bila,
i da su mi vnoaga svitovna služila, br. [35];*

– uz buduće se vrijeme vezuje briga za očuvanje društvenog ugleda:

*S dobrim glasom kim sam u svitu spoznana
S kojim daj da budem v zemlju zakopana., br. [6];*

*Vnoga skrovna prugla su mi postavljena
Prez uzroka moga na me naveržena,
hoću ih podnesti tako dobrovoljno
da v stališu momu ne bum prigovorna., br. [8];*

– u dvjema odnosno trima pjesmama spominje se smrt *bratca*, tj. njegovo skorašnje pogubljenje:

10.

*To sebi za pokoj hoću si štimati
Ar žitka prez braca ne želim imati.*

12.

*Z vnogum me nesričum jur jesi pohodil
A sad z mojim dragim bracem me razdil., br. [24] [52];*

4.

*Oh! Neverna zemlja, zač si to učinila
Lipotu i diku vse si mi sakrila
Mene još živuču s tim ražalostila
Zač nisi i mene s njimi umorila?, br. [25];*

a u jednoj se aludira na smrt dvojice bližnjih: supruge i brata:

5.

*Tužbu tešku jimam prot tebi, nesriča,
ka s' me mentovala dva najlipša kinča
s kimi sam najveće bila veseleča
oh! Sada i ne znam kaj sam učinječa., br. [37];*

– u jednoj se pjesmi kazivačica uspoređuje s Evom i priznaje svoju pogrešku:

Kot Eva z jabukom paradiš izgubih
učinjenu grišku očivisto vidih
prisege obite verovati ne htih
misto žitka smert si telovnu uhitih., br. [16];

– pomoć se, obično u završnim dijelovima pjesama, traži od Boga, i to u svojevrsnoj alternativni: ili da promijeni jadno stanje kazivačice na zemlji:

Zaman se j' z nesričum drugače boriti
Neg Boga zmožnoga u jedno moliti,
Da ne da človiku pamet izgubiti
I nesriči hudoj kuda god voditi., br. [29]

ili da je uzme k sebi:

Ne morem jur dalje, nego ču sveršiti
Konac žitka moga od Boga prositi
Zveličitel svita, podaj mi veselje
Ali skradnjoj vuri daj mi zaveršenje. Amen., br. [9];

12.

S tim ču žalost moju Bogu aldovati
Sirotinstvo moje njemu prikazati;
Moje plačne oči k nebu podignuti
od zmožnoga Boga kriposti čekati., br. [37]

* * *

U drugom dijelu priloga, imajući na umu polazna istraživačka pitanja, pokušat ćemo ispitati i hipotetički odrediti argumente za drukčiji pogled na “katarinske” pjesme: drugim riječima, nastojat ćemo naglasiti povezanost njihovih poetičkih komponenti s pjesništvom koje zasigurno nije Katarinino. Nešto argumenata za takav pogled pruža i sama *Pjesmarica*. I premda stoji već izrečena teza da se većina “nekatarinskih” pjesama *Pjesmarice* i metrički, i stilski, i tematski razlikuje od “katarinskih”, ima ponešto iznimaka. Primjerice pjesma br. [43] s naslovom *Vox clamantis in Deserto* po svemu odgovara “katarinskoj dominantni” (samosažalijevanje ženskog subjekta u 1. licu, apostrofiranje tuđe himbe, jala i špota, zazivanje Božje pomoći pri kraju pjesme).

No sljedeću pjesmu, u istom metričko-strofičkom obliku (12-erački distisi s parnom rimom), s naslovom *Odgovor Glasu u puščine kričečemu* potpisuje Delišimunović; u njoj muški glas odgovara ženskom iz prethodne pjesme, očitujući mu ljubav i vjernost. Je li Delišimunović napisao tu pjesmu potaknut Katarininom? Slično je i sa sljedećom pjesmom br. [45] koja također ima sve odlike “katarinske”, osim muškog glasa. Treba ovdje spomenuti i pjesmu br. [57] koja nosi isti naslov kao i “katarinska” pjesma br. [43] *Vox clamantis in Deserto* i koja se u svemu slaže s prethodnom, ali zapis na njezinu kraju upućuje na to da je nastala poslije Katarinine smrti: “Finis / Marča dan 17. leta 1700. / Ta dan spravljena i čes malo / na svitlo dana”. Je li i ovdje Katarinina pjesma nadahnula novu ili inspiracija objema dolazi iz starije tradicije? O takvoj inspiraciji i poistovjećivanju čitatelja pjesama s njezinim sadržajem svjedoči i zapis koji je Barbara Peranska zapisala uz “katarinsku” pjesmu br. [37]: “Popivka ljubezna k življenju mojemu nikoliko spodobna B gr. P.”.

U krug problema oko Katarinina autorstva “katarinskih” pjesama ulazi i upućivanje na (sadašnju) dob kazivačice. Naime u četirima se pjesmama javlja taj motiv, u trima se spominje njezina mladost:

Kamo goder moje uprem plačne oči
vidim vsa stvorenja da su veseleči
samo moja *mladost* sahnuč suze toči
ništar joj iznajti ne morem k pomoči., br. [16];

8.

Lipa moja svitlost al hinbena vernost
Koji ga ni spoznal, štima da je radost,
Davno sam spoznala kakova je žalost
Ali sad prebiva u njoj moja *mladost.*, br. [28];

1.

Čemu mi je *mladost* prez veselja dana,
Vsaka moja misal čemerom zavdana., br. [30],

a samo u jednoj starost:

1.

Oh! Nesreča moja, gde si doslje bila
Da me u *mladosti* nisi nahodila.

Neg sada pod *starost* kad nis ni mislila
Jesi me u prugla svoja uhitila.

2.

Jezero i šest sto šezdeset i šesto
Kad se je pisalo to nesrično leto,
Tad sam u nesriču upala zaisto
V kojoj mi zginuti, vidim očivesto., br. [26].

Ako bi pretpostavka o nastanku pjesama u vrijeme Katarinine agonije bila točna, Katarina bi svoje četrdesete doživljavala kao mladost.

*

Kontekstualiziranje “katarinskih” pjesama u ozaljski jezično-književni krug, konkretnije njihova usporedba s pjesmama Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana, sljedeći je korak u ovom smjeru istraživanja. Osnovne tematske sličnosti “katarinskih” pjesama s nizom pjesama Frana Krste Frankopana iz kojih se iščitavaju motivi pjesnikove sudbine nije ovdje potrebno posebno isticati ni analizirati. Na razini metričko-strofičkih oblika pri usporedbi “katarinskih” pjesama s pjesničkim opusom Petra Zrinskog primjećuju se male, ali indikativne razlike. Kod Katarinina supruga nema osmeračkih katrena s ukrštenom rimom, a u dominantnom katarinskom 12-eračkom obliku (katreni s četverostrukom rimom) napisao je samo prvu verziju *Obside si-gecke*. S druge strane Petrov dominantni oblik, 12-erački katreni s četverostrukom rimovanim člancima i krajevima stihova (stih *Obside* i još triju njegovih pjesama), ne pojavljuje se u “katarinskim” pjesmama, ali se pojavljuje u pjesmi br. [21] vrlo zanimljive tematike – o pogibiji Nikole Zrinskog u lovu.

Na stilsko-motivskoj razini uočljive su mnoge podudarnosti između “katarinskih” pjesama i pjesama Frana Krste Frankopana. Napomenimo još jednom kako je ta istraživanja uspješno započeo Ivan Zvonar. On je 2005. u Krapini na znanstvenom skupu *Kajkavski jezik, književnost i kultura kroz stoljeća* održao izlaganje pod naslovom “Ljudski i književni lik Ane Katarine Frankopan-Zrinski” (Zvonar 2006: 264–302), u kojem je donio općenite podatke o Ani Katarini, njezinoj *Pjesmarici* te postavio hipotezu po kojoj je Fran Krsto Frankopan autor pet pjesama *Pjesmarice*. U Bratulićevu izdanju Katarinine pjesmarice to su pjesme br. [7] *Bator neka bude, drugo bit ne more*, [19] *O gora zelena, puna si veselja*, [20] *Drugo bit ne*

more neg što je sujeno, [38] *Skoro mi to žarkost sunčena bijaše* i [41] *Žalosna je ona vura koja nama ne da mira*. U pjesmi br. [7] javlja se muški samosažalijevajući subjekt, a pjesma se sastoji od 12 katrena u dvanaestercima i šestercima s rimom *aabb*, pjesma br. [19] u sedam strofa u dvanaestercima, osmercima i petercima opisuje žensku ljepotu (oči, lice, usne, zubi, grudi), a tematski, po osnovnom raspoređenju i metrički odudara od većine pjesama u *Pjesmarici*. Pjesma br. [20] u 15 strofa u dvanaestercima s rimom *aaaa* govori o ljepoti i razumu drage koja uskraćuje ljubav, pjesma br. [38] dijaloška je pjesma, s 23 numerirana katrena u dvanaestercima i s rimom *aabb* (odstupanje u drugoj strofi: dva dvanaesterca i dva šesterca s rimom *aaaa*), a prikazuje razgovor lovca i ženskog glasa, i to u shemi lovac–žena–lovac, gdje ženski glas po svom samosažalijevanju odgovara ženskom glasu većine pjesama Katarinine zbirke, no lovac u završnom govoru, upućujući na nestalnost svijeta, ipak najavljuje kraj njezinim mukama. U pjesmi br. [41] muški se glas u 16 dvostihua u dvostruko rimovanim dvanaestercima (rima *aa/aa*) obraća vili kod koje ostavlja svoje srce jer odlazi od nje.

Potvrdu za neosporno Frankopanovo autorstvo Zvonar temelji ponajprije na činjenici da se u navedenim pjesmama javlja muški glas (pjesma br. [7]: “Još bi dobrovoljno *nosil* moju žalost”; “Bil bi baziliska doslje *upitomil* / Jošče i žarkanja zauzdana *vodil*”; “zač sam, ada, *zdvojil*”; pjesma br. [19] opisuje žensku ljepotu: “Persi tvoje gledati je kako nasladno / zigravaju kad se giblju kruto odičeno / dvi lipote skrovnovite, ke se vidit dati nete / na njih je spoznat.”; pjesma br. [20] također opisuje ljepotu drage, a muški se glas žali zbog uskraćivanja ljubavi: “Rob ti moram biti ar si me svezala / radost i veselje onda mi odnela / kad si listu momu nemilost skazala / tvoju ruku meni, ku prosim, skratila.”; u pjesmi br. [38] opet se pojavljuje muški glas: “Kamo ste vi sada, vi plahi jeleni, / kamo ste vi prošli, vi strašni medvidi, / koji sam ja nigda nemilo *izranil*, / vnogo truda moga med vami *ostavil*.”; kao i u pjesmi br. [41]: “Vilo moja, ja *odhajam*, za te milo sad *zdiavam*, / Suzama lica *polivam*, več te *videl* ne bum, *štimam*.”).

Leksik tih pjesama identičan je leksiku u Frankopanovoj dosad poznatoj književnoj ostavštini²⁸ (riječi poput *bator*; *nastoruvati*; *kotriga*; *ništar*; *nasladno*; *gingavo*; *goruč*; *kaštigati*; *zvirar*). J. Vončina je kao “kajkavski trag” (1976: 261) uočio i promjenu skupa *nj* u *jn* pred konsonantima ili na kraju riječi. Primjere za to zatječemo dvaput u pjesmi br. [7] (“Što mi prudi

²⁸ O jezičnim osobitostima u Frankopanovu opusu pisao je J. Vončina (1976: 257–290).

mladost kad je neg *sužajnstvo*”; “serce u *sužajnstvu*”), a iznimno takvih primjera ima i u “katarinskim” pjesmama.

Kao potvrda Frankopanova autorstva u Katarininoj zbirci mogu se navesti i pojedine sintagme iz dosad već poznatih Frankopanovih pjesama: npr. sintagmu “drugo bit ne more” nalazimo u Frankopanovoj pjesmi br. [77] *Penelope sramežljivost*²⁹ (“*Drugo bit ne more, Penelope slavna, / otca je ostavit, a z Ulišom pojti*”) te u početnim stihovima pjesama u Katarininoj zbirci: br. [7] *Bator neka bude, drugo bit ne more* i br. [20] *Drugo bit ne more, neg što je sujeno*. Tome se mogu pribrojiti i opisi pojedinih dijelova ženskog tijela: npr. opis grudi u Frankopanovoj pjesmi br. [9] *Lipote zemajlske jesu ništar* (“*Il su persi tak nasladne, / snigu, mliku prem prikladne?*”) te u pjesmi br. [19] *O gora zelena, puna si veselja* u Katarininoj pjesmarici (“*Persi tvoje gledati je kako nasladno / zigravaju kad se giblju kruto odičeno*”), kao i opis ponašanja lovca u lovu na plijen: u Frankopanovoj pjesmi br. [62] *Zvirara marljivo lovljenje čini sercu povojlno življenje* (“*zvirar jur na nogah pušku pripravljuje, / gdi će zvire najti, u sebi misleči, / priko rosna polja marlivo šetuje, / po zelenom lugu poslušno hodeči*) te u pjesmi br. [38] *Skoro mi to žarkost sunčena bijaše* u Katarininoj pjesmarici (“*Po lugu hodeči, marlivo pazeči, / plahoga jelena po lugu iščeči, / i sebi misleči / sobum govoreči*”).

Osim leksičkih Zvonar je uočio i strofičko-metričke sličnosti Katarininih i Frankopanovih pjesama. U pojedinim se katrenima tako nakon prva dva dvanaesterca javlja šesterac iza kojega dolazi opet puni dvanaesterac koji je nositelj “siline smisla”, a kao potvrdu te teze navodi pjesmu br. [7] *Bator neka bude, drugo bit ne more* (Zvonar 2006: 284; na navedenu se mjestu autor poziva na F. Šveleca).

Međutim, otkriće *Pjesmarice* uputilo je i na dosad nepretpostavljen smjer utjecaja: Katarina je znatno starija pa je utjecaj mogao i vjerojatno jest išao od nje prema mlađem bratu. Zvonar je u četiri primjera zapazio prisutnost Franovih stihova u Katarininom poetskom stvaralaštvu, što svjedoči da su brat i sestra razmjenjivali svoja djela, “a to nikako nije moglo biti u vrijeme tamnovanja” (Zvonar 2006: 286). Frankopan je naime od sestre preuzimao čitave stihove, čak i strofe, nekad potpuno neizmijenjene, a ponekad malo varirane. Potvrda za to u *Pjesmarici* ima nekoliko. Primjerice

²⁹ Stihovi Frankopanovih pjesama preuzeti su iz knjige Frankopan, Fran Krsto. 1995. *Djela* [prir. Josip Vončina]. Stari pisci hrvatski, knj. 42.

u pjesmi br. [7] *Bator neka bude, drugo bit ne more* u kojoj se, kako je već istaknuto, javlja samosažalijevajući muški lirski subjekt, početni katren gotovo se u potpunosti podudara s dvostisima (5. i 6.) u pjesmi br. [30] *Čemu mi je mladost prez veselja dana*:

<i>Bator neka bude, drugo bit ne more</i> <i>Kada me nesriča tako nastoruje,</i> <i>U mojoj mladosti</i> <i>Još jednoč dojt mora konac toj žalosti.</i>	5. <i>Bator neka bude, drugo bit ne more</i> <i>Kada me nesriča tako nastoruje.</i>
	6. <i>U mojoj mladosti jošće mora dojt</i> <i>Ta nesrečni konac i moje žalosti.</i>
[7] <i>Bator neka bude, drugo bit ne more,</i> stihovi 1–4	[30] <i>Čemu mi je mladost prez veselja</i> <i>dana,</i> stihovi 9–12

Između tih dviju pjesama ima još očitih podudaranja:

<i>Još bi dobrovoljno nosil moju žalost,</i> <i>Kod bi mi od koga neg bila zahvalnost,</i> <i>i v ljubavi stalnost</i> <i>Al mi ni spoznana vnoga moja vernost.</i>	3. <i>Još bi dobrovoljno terpela tu žalost</i> <i>Kad bi mi neg bila od koga zahvalnost.</i>
	4. <i>Al' mi ni spoznata vnoga moja vernost</i> <i>Nego vazdar imam plač, tugu i žalost.</i>
[7] <i>Bator neka bude, drugo bit ne more,</i> 29–32	[30] <i>Čemu mi je mladost prez veselja</i> <i>dana,</i> 5–8

Varijacije stihova iz pjesme br. [7] javljaju se u pjesmi br. [8] *Oh nesriču moju komu ču tužiti*, u kojoj se, kroz motiv prolaznosti, javlja ženski samosažalijevajući subjekt koji aludira na svoje bogatstvo, na nekadašnju raskoš, sadašnju zaslužjenost te moli Boga da je izbavi od nevolje ili povede u smrt:

<i>Moje drugovanje spoznavam misleči</i> <i>da je vse zaludo, ter sam još ljubeči</i> <i>Mriže tere jaram</i> <i>šetujem još k ognju, a u njem izgaram.</i>	Hoću za zmožnoga Jupitera reči <i>Moje dugovanje spoznavam misleči</i> <i>da je vse zaludo, ter sam još ljubeči</i> <i>Mriže tere jaram</i> na sebi noseči.
[7] <i>Bator neka bude, drugo bit ne more,</i> 33–36	[8] <i>Oh nesriču moju komu ču tužiti,</i> 49–52

U pjesmi br. [38] treći i četvrti katren, koje izgovara muški glas/lovac, poklapaju se sa stihovima u pjesmi br. [12] *Oh, Sunce, jur te je davno oblak zakril*, u kojima samosažalijevajući ženski glas moli Boga za izbavljenje ili smrt:

3.

*Kamo ste vi sada, vi plahi jeleni,
kamo ste vi prošli, vi strašni medvidi,
koji sam ja nigda nemilo izranil,
vnogo truda moga med vami ostavil.*

*Ah kadi ste sada, strašne morske ribe,
kamo ste jur pošle vi, plahe zvirine
sad se naplatite nad životom mojim,
moje meso mladim odnesite svojim.*

4.

*Sad se naplatite nad životom mojim
Moje meso mladim odnesite svojim,
Ali to misleći nasladno ja projdoh,
Sam ne znam kom sričum k isitni ja izajdoh.*

[38] *Skoro mi to žarkost sunčena
bijaše*, 9–16

[12] *Oh, Sunce, jur te je davno oblak
zakril*, 13–16

Također dva posljednja stiha šestoga katrena u pjesmi br. [38] potpuno identične nalazimo u prvom dvostihu u pjesmi br. [30]:

6.

*Čemu mi je mladost prez veselja dana,
Vsaka misal moja čemerom zavdana.*

1.

*Čemu mi je mladost prez veselja dana,
Vsaka moja misal čemerom zavdana.*

[38] *Skoro mi to žarkost sunčena bijaše*,
24–25

[30] *Čemu mi je mladost prez veselja
dana*, 1–2

Osim toga, deveti katren iz pjesme br. [38] javlja se i u pjesmi br. [12]:

9.

*Ali komu tužim kad ufanja nimam,
Ar mi je sujeno da tako prebivam,
I nasladnost svita zavsima ne kušam,
Neg svih ljudi čemer nad sobum ponašam.*

*Ali komu tužim kad ufanja nimam
jer mi je sujeno da tako prebivam
i nasladnost svita za[v]sima ne kušam
neg svih ljudi čemer nad sobom ponašam.*

[38] *Skoro mi to žarkost sunčena bijaše*,
34–37

[12] *Oh, Sunce, jur te je davno oblak
zakril*, 9–12

Prva dva stiha spomenuta devetog katrena iz pjesme br. [38] javljaju se još i u pjesmi br. [10] te u drugom dvostihu pjesme br. [30]:

*Ali komu tužim kad ufanja nimam
Ar mi je sujeno da tako prebivam.*

9.
*Ali komu tužim kad ufanja nimam,
Ar mi je sujeno da tako prebivam,*

[10] *Je li kadi človik ki b' mi pomoč
mogal, 19–20*

2.
*Ali komu tužim kad ufanja nimam
Ar mi je sujeno da tako prebivam.*

[38] *Skoro mi to žarkost sunčena bijaše,
34–35*

[30] *Čemu mi je mladost prez veselja
dana, 3–4*

Podudarnosti se mogu pronaći u pjesmi br. [41], u kojoj se kroz 16 dvostihua u dvostrukorimovanim dvanaestercima muški glas obraća vili kod koje ostavlja svoje srce jer odlazi od nje te u *pjesmi-pismu* br. [56], gdje u osam katrena u dvanaestercima ženski glas iskazuje svoju vjernost:

Ja prez serdašca odajdem, od kud ne
znam ako dojdem
*Ništar manje na truc ljudem, tvoj sam
doklam živjel budem.*

[...]
Bog te mentuj, dugo živi, i na vnogo let
odhrani,
Potomtoga odhranjenja vu moj cvitnjak
da posadi.

*Zbogom, zbogom, vilo ostaj, v Božjoj
milosti ti prebivaj,
Ljubav pram k meni imaj, z mene se
zabiti nigdar nimaj.*

[41] *Žalosna je ona vura koja nama ne
da mira, 12–13; 30–33*

Na kratkom ti pišem ar nimam prilike
znaš na svitu mojem vnoge nazlobnike
zbog kojih podnašam žalosti velike,
ništar manje tvoja sam do smerti, na vike.

Primi *cvitak* dragi od mene poslani
kojega ti šaljem iz sardašca moga,
zasadi ga prosim posred sarca tvoga,
i naj se zabiti iz imena moga.

*Zbogom, ada, budi jedini človik moj,
za vernost, za stalnost u meni ti ne dvoji,
listor u ljubavi sigdar tako obsto
ja sam pak zavezana do groba sužajn tvoj.*

[56] *Cantio Adonidis, 21–32*

Za detaljnije ispitivanje motivskih i stilskih/frazeoloških podudarnosti različitih korpusa i opusa ozaljskog kruga valjalo bi najprije digitalizirati pjesme iz Katarinine *Pjesmarice*. (Trebalo bi, naravno, i objaviti njezin izvorni rukopis.)

Daljnja istraživanja poetičkog konteksta i mogućih utjecaja “katarinskih” pjesama trebala bi obuhvatiti i usporedbe sa svjetovnom lirikom rukopisnih pjesmarica središnje i sjeverozapadne Hrvatske iz XVII. i XVIII. stoljeća. Ta je istraživanja tek započeo I. Zvonar, a naše dosadašnje usporedbe nisu dale pozitivnih rezultata.

Je li Katarina, napola Njemica, dobra poznavateljica njemačkog jezika (i prevoditeljica), bila inspirirana suvremenim njemačkim pjesništvom? Uostalom, u *Pjesmarici* se nalazi pet njemačkih pjesama (br. [68–72]) i jedan prijevod s njemačkog (br. [59]), no riječ je uglavnom o ljubavnim pjesmama koje tematski ne odgovaraju “katarinskima”. Ipak, detaljnija usporedna istraživanja tek bi trebalo provesti.

Naposljetku, doista nije fraza ako se kaže da Katarininu *Pjesmaricu* treba još strpljivo i detaljno istraživati. Istina je i da njezino objavljivanje (još) nije izazvalo istraživačku groznicu, ali i da filološki problemi ne zastarijevaju sami od sebe.

LITERATURA

- Bartolić, Zvonimir. 2003. Sjetimo se hrvatske banice, književnice i mučenice Katarine Zrinski. *Hrvatski kajkavski kolendar 2003*. Čakovec: Matica hrvatska Čakovec, 70–77.
- Bartolić, Zvonimir. 2006. *Majka Katarina: biografski i književno-povijesni kolaž o Ani Katarini Frankopan-Zrinski & Putni tovaruš*. Zriniana: Triptih, knj. 3. Čakovec–Zagreb: Matica hrvatska; Zrinski; Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
- Bogišić, Rafo. 1998. Katarina Frankopan–Zrinski. U povodu 325. godišnjice pjesničinjine smrti (1673.–1998.). *Forum*, 37, 7–8, 719–740.
- Bratulić, Josip. 2014. Pjesnikinja Ana Katarina Zrinska i pjesme u njezinoj *Pjesmarici*. *Pjesmarica Ane Katarine Zrinske*. Zagreb: Matica hrvatska, 277–319.
- Dugački, Vladimir. 2004. ‘Doktori neomedicinskoga fakulteta’ Baltazara Patačića (1696.–1719.). *Gazophylacium*, 9, 1–2, 5–49.
- Feletar, Dragutin. 2003. Banica Katarina i sjevernohrvatski krug Zrinskih. “Podravina: Časopis za multidisciplinarna istraživanja”, 2, 4, 101–120.
- Feletar, Dragutin. 2014. Katarina Zrinski na zalazu sjevernohrvatskog kruga Zrinskih i Frankopana. *Uloga i značenje glasovitih žena iz obitelji Zrinski i Frankopana*: Zbornik

- radova sa znanstvenog skupa, Zagreb, 20. listopada 2012. godine [ur. Juraj Kolarić], Čakovec–Zagreb: Zrinska garda Čakovec; Hrvatsko vojno učilište “Petar Zrinski”, 75–86.
- Frankopan, Fran Krsto. 1995. *Djela* [prir. Josip Vončina]. Stari pisci hrvatski, knj. 42. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Georgijević, Krešimir. 1969. *Hrvatska književnost od XVI do XVIII stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Jelčić, Dubravko. 1997. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb: Naklada Pavičić.
- Jembrih, Alojz [ur.]. 1996. *Kajkaviana Croatica: Hrvatska kajkavska riječ*, Zagreb–Donja Stubica: Družba Braća hrvatskoga zmaja; Muzej za umjetnost i obrt; Kajkaviana.
- Jembrih, Alojz. 2014. Molitvenici dviju Katarina Frankopan/Zrinski (1560. i 1661.) u suodnosu s molitvenikom *Pobožne molitve* (1678.). *Uloga i značenje glasovitih žena iz obitelji Zrinski i Frankopan: zbornik radova sa znanstvenog skupa*, Zagreb, 20. listopada 2012. godine [ur. Juraj Kolarić], Čakovec–Zagreb: Zrinska garda Čakovec; Hrvatsko vojno učilište “Petar Zrinski”, 87–113.
- Ježić, Slavko. 1944. *Hrvatska književnost od početka do danas: 1100–1941*. Zagreb : Naklada A. Velzek.
- Kombol, Mihovil. ²1961. *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kukuljević Sakcinski, Ivan. 1868. Ana Katarina grofinja Frankopan-Zrinska. *Arhiv za povjestnicu jugoslavensku* 9, 158–183.
- Matić, Tomo. 1962. Urota P. Zrinskoga i F. K. Frankopana u prigodnim hrvatskim pjesmama njihova doba. *Građa za povijest književnosti hrvatske* 28, 229–261.
- Mijatović, Anđelko. 1992. *Zrinsko-frankopanska urota*. Zagreb: Alfa.
- Novak, Slobodan Prosperov. 1999. *Povijest hrvatske književnosti 3: Od Gundulićeve poroda od tmine do Kačićeva Razgovora ugodnog naroda slovinskoga iz 1756*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.
- Pajur, Franjo. 2014. Ozaljski jezično-književni krug ili Zrinsko-frankopanski književni krug. “Kaj: Časopis za književnost, umjetnost i kulturu”, 47 (229), 3–4 (328–329), 55–68.
- Radauš, Tatjana. 1993. *Delišimunović*. Hrvatski biografski leksikon 3 : Č–Đ. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Sibila*: knjiga gatalica Zrinskoga dvora u Čakovcu. 2007. [prir. Zvonimir Bartolić]. Čakovec–Zagreb: Matica hrvatska; Zrinski; Metropolitana.
- Šišić, Ferdo. 1908. Posljednji Zrinski i Frankopani na braniku domovine. *Posljednji Zrinski i Frankopani*. Zagreb: Matica hrvatska, 9–123.
- Šojat, Olga [ur.]. 1977. *Hrvatski kajkavski pisci: 17. stoljeće. Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 15/II. Zagreb: Zora; Matica hrvatska.
- Vodnik, Branko. 1913. *Povijest hrvatske književnosti: Od humanizma do potkraj XVIII. stoljeća*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Vončina, Josip. 1976. Jezik u književnim djelima Frana Krste Frankopana. *Krčki zbornik* 7. [ur. Petar Strčić], Krk: Povijesno društvo otoka Krka, 257–292.

- Zečević, Divna. 1973. Odjek pogibije Petra Zrinskoga i Frana Krste Frankopana u pučkim pjesmama njihova doba. "Narodna umjetnost", 9, 1, 41–54.
- Zrinski, Katarina. 2006. *Putni tovaruš* [prir. Zvonimir Bartolić]. Zriniana: Triptih, knj. 1 i 2. Čakovec–Zagreb: Matica hrvatska; Zrinski; Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
- Zrinski, Katarina. 2014. *Pjesmarica Ane Katarine Zrinske* [prir. Josip Bratulić]. Zagreb: Matica hrvatska.
- Zvonar, Ivan. 1996. Tužaljka Ane Katarine Frankopan Zrinske. *Varaždinski književni zbornik* [ur. Ivan Čehok i sur.]. Varaždin: Varaždinsko književno društvo, 251–257.
- Zvonar, Ivan. 2006. Ljudski i književni lik Ane Katarine Frankopan-Zrinski. *Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju 1: zbornik radova s okruglih stolova (znanstvenih kolokvija i skupova) u Krapini 2002.–2006.* [ur. Nikola Capar, Alojz Jembrih i Vladimir Poljanec], Zabok: Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 264–302.

SUMMARY

THE POEMS OF ANA KATARINA ZRINSKI – POETICS AND CONTEXT

In the mid-1980s a manuscript collection of poems was discovered, which had supposedly belonged to Ana Katarina Zrinski (c. 1625–1673) and which contains poems she had written herself. The collection was recently published (*Pjesmarica Ane Katarine Zrinske*, ed. J. Bratulić, Zagreb: Matica hrvatska, 2014), thus enabling comprehensive research which was initiated by Ivan Zvonar (2006) even before the collection had been published. Our analysis draws on his research. The paper brings a short description of the collection's contents and its structure, and then goes on to determine which poems may be attributed to Ana Katarina Zrinski. The analysis of those poems is based on identifying motifs that correspond to the biography of the supposed author and on pointing out metrical, stylistic and thematic similarities between the supposed Katarina's poems and the poetry written by her husband Petar Zrinski and brother Fran Krsto Frankopan. We come to the conclusion that 31 poems in the collection can be attributed to Katarina, and find new evidence in support of Ivan Zvonar's hypothesis that her work had strongly influenced the poetry of her younger brother.

Keywords: Ana Katarina Zrinski, The Ozalj Linguistic and Literary Circle, manuscript collections of Kajkavian poems, Fran Krsto Frankopan